

Maljafas külaline.

Moorerahwale
armfaks aewiiteks.

Solmas and.

J. O.

Riigas, 1875.

Trüstitud Leopold Weyde kirjadega.

Müüakse Pärnus Chr. Erm'i juures.

Von der Censur erlaubt. Riga, den 2. December 1874.

21921

I. **Naljaka külalise kolmas külakäik.**

Külm oli kaunis täre; tuas põles tuli selgeste ahjus ja kumas walge seina peale. Perenaene tegi wärsket nisu leiba ja tüdruk toppis worsti; pois tappis ühte seapõrsast ja peremees läks kõrtsist õlut tooma; sest täna oodati ühte aruldas külalist wõõrast tulewat, mispärast lapsed ühtepuhku afna juure jooksid ja wälja wahtisid, kas ehk oodetud wõõras mite ei peaks juba tulema. Seda wõõrast kutsusid lapsed „**Naljakas külaline;**“ sest ta oli neile igakord, kui ta seal käinud, naljakaid juttusi aeanud, ning lootsid, et kui ta nüüd jälle tuleb, siis ta muidugi neile jälle räägib. Sellepärast ootasid n'ad teda nüüd suure igatsemisega. Lastele läks aeg juba igawaks. — Aga ennä! — seal tuli pisuke Zuku jookstes lauda tagant, mäepoolt, suure rutuga lõõtsutades tupa ja nägu hiilgas temal rõõmu pärast, ning kirjus suure healega: „Issa, ema, Ratti, Manni ja Miku — waadake — „Naljakas külaline“ tuleb juba! Mina käisin mäe peal vaatamas — suur paun selgas, — üsna tema moodi; — wist on tal seal pauna sees niipalju juttusid! — Waat'ke, sealt tuleb ta juba mäe tagant wälja — jah, üsna tema isä!“ — „Tema jah, tema jah! „Naljakas külaline!““ kiskasid kõik lapsed nüüd ühest suust

suure rõõmuga ja jootsid kisaga müriinal uksest wälja, külalisele wastu, kunni isa ja ema tuas ruttu walmis seadsid, et külalist auusawiisil wastu wõtta. Külaline tuli laste hõiskamise all tupa, ja isa ja ema läksid temale wastu; isa wõttis kübara ja kapi ja ema pauna, külalise käest ära, pannid nurka, ning külaline pidi laua ääre istuma, kus isa temale esite ühe klaasi täie karakast ja pärast kannuga õlut laua peale tõi, siis temale tubatajunki suhu pistis, et ta natuke aega pidi wiitwitama, kunni lõunat teha. Külaline tänas pererahwa lahkuse eest ja wõttis heaks mis temale pakuti, ning rääkis oma reisidest ja käigudest, kus ta selle aea sees käinud ja mis ta kuulnud oli, kui ta wiimati weel neil oli olnud, ja lubas pärast lõunala lastele kenaid juttusi rääkida.

Waheaeal oli ka lõunafööd walmis saanud, ja nüüd kandsid perenaene ja tüdruk toitu lauale; suur lihawagen keskele, kus worstikäärad peale olid pandud; wärste wõitiga täidetud taldril teispoole ja suur, munaga ülemääritud, walge nisuleib teispoole kõrwa; niisama ka karakapudel ja õllekann leidsid oma ruumi laua peal.

Kui kõik lestaiga waigistus korrale oli säedut, paluti külalist heaks wõtta, ning peremees ja perenaene istusid üle laua, külalisele wastu, et tema lõbusat juttu wõiksid paremine tähele panna. Lapsed pidid sennikaua nurkas istuma, kui wanad inimesed ärasõowad, siis wõisid nemad süüa.

Pisuke Mitu ronis nurka ühe laua peale üles, kus külalise paun peal oli ja heitis kõhuli pauna peale — aga tühi teab kuidas see tuli, — Mitu kussus müriinal ja kolinal kõige pauna ja lauaga pörandule seliti maha. Paun jäi poissi kõhu peale ja oli n'agu suur türgihobuse muna. Pois karjus mis ta wõis. Selle äkilise müriina ja kolina peale ehmatasid sõõjad nenda ära, et neil suu-

täied, mis parajate suus juhtusid olema, kurtu läksid, ning lätatama ja turtsuma hakkasid. Pois lastis oma tõnni pauna all ita edasi; sest et paun taunis raske oli ja temal tellegi Kalewi poea jõuudu polnud, seda enese pealt äralükata. Kui teised oma lätatamisest toibunud olid, hakkas ema laste peale kurjaste kättsema; tõuuis laua äärest üles ja ähwardas piiru tuua, sellega neile mööda selga plartjutada, et niisugust wallatumat tempu oliwad teinud. Parajate, kui ema piiruga tuast tagasi tuli ja Mitule tagumise otsa peale tahtis anda, tuli Ratti, kes kõige wanem laste seas oli, ruttu nurgast wälja ja lütkas pauna Mitu kõhu pealt ära, kes ema jalge ete weeres, ja ilma et see selle eest nii ruttu kõrwale oleks wõinud pörgata, kiskus ta kapradaki üle pauna kuterpassi maha. Nüüd oli tuli taktus. Ema karjus ja lapsed jooksid hirmuga tuast wälja. Külaline tõuuis lauast üles, wistas pauna nürka ja tõstis perenaese maast üles. Isa aga tõreles emaga, et lapsi oli taga-aeama läinud, sest et lastel jo sest suurt süüdi ei olnud. Külaline waigistas seda asja pea jälle ära, ja nüüd istusid kõik jälle lauuda ja hakkasid wiimaks naerma selle kentsaka tüli üle. Ema saatis tüdrukut, lapsi üles-otsima. Lapsed olid üles pööningule, heinte sisse pugenud. Tüdruk hüüdis ja hüüdis, aga lapsed ei teinud healt wastu, sest n'ad mõtlesid ema käest tümitada jaa- wad. Seal paistis õnneks Jutu jalg heinte seest wälja ja tüdruk läks sinna, tõmbas teda jalgapidi wälja; pois ehmatas ära ja karjus hirmu pärast; aga tüdruk meelitas ja waigistas teda jälle ja ütles, et ema jugugi enam wihane ei olla, laskinud neid tagasi tupa tulla, sõõma. Lapsed jäid tüdrukut juttu uskuma ja tulid nüüd kõik heinte seest wälja. Tüdruk ees, nenda tulid n'ad pööningu kartsast alla, tupa — aga siiski mite üsna

julge südamega. Oma kutsus neid oma juure, andis igaühale suud, silitas peat ja lepitask neid nenda enesega jälle ära. Nüüd istusid lapsed sõõma ja sõid oma kõhub rahuliste täis, ning asi oli nendasama kordas jälle, kui ennegi, n'agu poleks midagi sündinud.

Kui tolt laua pealt ära oli koristud ja laud puh-
taks pühitud, istus külaline jälle laua ääre ja isa tõi
õllekannu ja sigaripati tema ete, kus ta wahetseal teele-
kastet pidi võtma ja suitsu suhu panema, et külamehel
jut paremine jookseks. Oma, lapsed ja kõik pererahwas
istusid nüüd külamehe ümber, tema juttusi kuulama, mis
ta neile täna puhuta oli lubanud. Kui kõik wagu siid,
hakkas külamees juttu alustama ja ütles: „Et täna siin
niisugune kentsakas lugu juhtus, siis tahan ma teile kõige
esite kaa ühest niisugusest kentsakast lugust jutustada:

Ühest aidamehe poest.

See jut on nenda:

Üks E. mõisa aidamees, L. maakondas, saatis oma
13 aastase poea, kirjaga ühe teise mõisa, mis sealt
25 wersta eemal oli. Pois läks rõõmuga teele, kanitas
leiba karmanis ja mõni kopsi saiaraha kaa weel; mis
siis wiga poisil teed käija? arwas ennast juba poole
mõisniku olemad — muud, kui et t'al tõlde ega hobusid
polnud — pidi aga oma kase ratsjudega sõitma. Lõu-
neks jõudis ta sinna nimetud kohta. Mõisawalitseja
ei olnud aga mitte kodus; sellepärast pidi pois ootama.
Teisel pääwal pärast lõunat, umbes kellu 4 aeal, tuli
walitseja kodu, luges kirja läbi, kirjutas teise wastu ja
ütles poisile: „Lippa nüüd, et sa enne õõd weel kodu
saad.“ — Iga mõislik inimene oles jo jeda ometige ar-
wata mõinud, millal ta nüüd enne õõd weel kodu pidi

saama? sest et see sügisene aeg oli, kus tellu 6 juba nii pime on, et sõrmegi suhu pista ei näe. Aga mis walitsejal sellega asja oli? Ega see tema süü 'polnud, et nii ruttu pimedaks läks? Ka 'polnud temal sellega asja, kas poisil lõhus midagi wara kaa pidi olema wõi mitte? kui aga temal hästi punnis ees oli. — Poisi kõht oli nii tühi, et esimene suutäis lõhust kohe läbi oleks tuffunud. Aga mis ta nälgind loom sinna wõis parata! — muud kui astus teele ja lompertas nenda pool tosinaid werstasi ära, kui ta lorraga suurt lāra, larmi ja hõistamist ühest teeääres seiswast talupereest kuulis. Wiist peeti seal pulmi, sest nendamoodi oli see lāra, kus seta wahel „hõissa pulmad, uhtsahtsah!“ kõlas. Nüüd oli poisil hea meel, ja pidi peaaegu kaa hõistama hakkama, kui mite testpatt seda poleks teelnud, mis nii tühi oli, et ennast abju korstnaks oleks wõinud äramüüa. Pois mõttles: „Dih! see on üks rõõmusõnum minule, mis ma praegu kuulen. — Nüüd ma saan ühe hea pauna täie! — saia, liha, worsti, praadi ja magust õlut juua, et kõhunahk sirgu wenib!“ ja astus pitka sammudega pulmamaea poole. Poisil tuli eemalt juba kēna meelitaw prae hais ninasse, mis tema suu wet jooksmas panni. „Mis kēna hais!“ ütles ta iseneses; — „küll see wõib hea maitse! Noh, ega siis mind ometige ilma ei jäeta — jo ma ita kaa midagid terejelle wisata saan; — ega siis minu suu sarwest 'pole? Toho, sõge jäh! Pulma kõht! Selaeal ei jäeta kedagi wõbrast, kes sinna juhtub, ilma.“

No, eks me' saame näha, kas pois lootus läks tõeks. Oli juba üsna pimedaks läinud. Pois astus õuewarawast sisse, pulmamaea poole. Aga kārwa fina lugu weel ära! — kuhu meel ei tea mõelda, sealt tuleb õnnetus. — Õues oli suur kraaw kust sillatrump üle läis. Aga et pime oli, ei osanud pois mite testet trumpi, waid

astus ladupue otsade peale, — otsad kaalusid maha ja teised tõuvisid üles — pois kustus plaraki kraawi, mis pooleni wet oli. Nüüd oli ta üsna wirde kastis. Joo nüüd magust õlut, kui mehib! Dju ja suple nüüd peale, kui lust on! — Aga paragu! See õlut ei mekkind poisil sugugi — sellal oli üsna wirtsa magu. Niisama ei olnud t'al ta sugugi lusti ojuda, sest et külm aeg oli, waid katsus aga wälja ronida, ja kistus ennast n'agu tass, mööda sawist kraawi seina ülespoole. See oli üks raste teefond temale, sest kallas oli järsk ja libe. Ta pidi aga küüned hästi wälja sirutama, enne kui walli peale üles sai. Nüüd istus ta maha, puhkas ja mõtles oma reisilugu järele, n'agu kes teab kui kauugel wöörasmaal ta käinud oles. Seal tuli t'al äriste kiri meele, kas see weel kuiw pidi olema, mis õnneks ta seda oli. Korraga kõlas üks „hurrah ja hõissa pulmad!“ tema kõrwu. Mis nüüd enam mõelda? Poisi meel läks jälle lahtele, kui ta enne kurb oli, tõuvis maast üles, läks pulmamaeasse sisse ja istus koldekivi peale maha. Ütski ei pannud seda uut wöörast tähele, waid müllasid trilli-tralli lüües omal kombel edasi. Mõni jagu lugesid punase ja musta tähtedega ABD-raamatud ehk seapiibelt, kus wana finetaela isand truuste nende ketsel istus ja omas ametis õige wirt oli, ning piiblilugejate alumiste mokade peal tihti karutamme kashwatas.“ — „No, eks ta ole?“ ütles peremees wahela, kui küllamees keelekastet kannust rüüpas. „So pulma aeal kõit rõõmsad on; iis-äraniis weel tema, kessel seesugusel aeal kõigesuurem lustipidu on. — So ta wanarauk sündimisest saadik niisugune karsitu loom on. Aga mis siis poisist wiimaks sai?“ — „Pois seisib nagu soola sammas, koldekivi peal ja ootas kas ehk keegi temale ka midagid, moka-libastust wõi keelemagust pidi tooma“, wastas küllaline,

kui ta lõnksu alla oli lastnud. „Aga kui midagi uudist temale ohwerdada ei raatsitud, kosis ta ennast ahju taha nurka, võttis oma märjad jalad lahti ja istus maha. Seal mõtles ta seda ja teist, mil viisil võiks omale tehafinnitust saada.“

„Noh, eks ta läinud siis peremehe või perenaese juure ja palund neid?“ ütles peremees. „Ega nende südamed siis ometi kivist ei võinud olla?“ — „Võis olla, et pois ihi nii kangekaelne oli“, vastas külaline, „et ta oma kaela natuke teiste ete painutanud oles. Aga waata, mis poisil jälle pealuu põhjas idanemas oli. Kui väsimus pulmarahwa üle võimust võtma hakkas, lätsid igaüks oma teed; noored neiud ja peiud lätsid ulualusid mööda, pöönutamise paika otsima; wanad rautad ja eided jäid tupa, kelledele mõned sassekimbud fikse toodi, kuhu ennast peale sirutada võisid. Pulma kära jäi ita enam soiku. Kaks teenert kogusid ülejäänud toiduvara koku ja pannid ühe lauudi peale, mis seinä külges warnade peal oli. Kui need oma tööga walmis olid, lätsid ära, ja nüüd oligi muidu waitne asi, kui mitte need kes enne magama läinud, nii suurt plarinad poleks teinud, mis koke üsna kuulda oli.“

„Mis nüüd wiga poisil noota wälja heita? Ta läts tasa hiljufeste lauudi juure, kaapis kätega mööda laubid edasi ja tagasi, et tüki leiba käte saaks, mis ita see esimene ja wiimne südamefinnitus peab olema. Aga seda ei puutund mitte tema näpude wahele. Mis nüüd heaks nõuuts? Kogemata juhtus tema käsi ühe taldriku külgi tõukama ja see puutus jälle ühe teise külgi, mis üle teine torra karjatas. — Üks naene, kes seda läbi une kuulis ja üles ärkas, mõtles et lasj seda teinud, hakkas hääsitama ja wäljaaeama; aga polnud kedagi. Nüüd langes süüd ilma süüta piitsjabade ehk teraw-

ninade peale. Naene uinus jälle magama, ja üsna ilma mureta.

Et küll esimene looma heitmine poisil nurja läks, wõttis ta siiski nõuaks, weel teistkorda õnne katsuda. „Ükskõik“, ütles ta isieneses, „mis mul esimese rapsuga aga käte juhtub, pähtlan ma ära, olgu ta talbrit wõi waagen — jo seal sees ita midagid on, mis allalõhk-
fata sünnib!“ Ta wotas ühe tüki aega. Kui kõigeparem uneaeg oli, läks ta suure joonega, wõttis lauadi serwast kinni ja toetas jalad seinale wastu, siis weel üks kämmel maad ülemalle — juba puutus käsi wõlli külgi. Aga tuline silk! kärwa õnnetust! Hirmsa kolina ja praginaga kukkus lauadi ülewelt maha, ning lahejalgne piitsähanna-
mees (hiir) jäi selite alla. Kui wälk, targas ta maast jälle ülesse ja oli silmapilt oma endise urtas, kus ta wagusi kuulama jäi, mis nüüd sündima saab. Magajad ehmatasid nenda ära, et mõni õrna werega üsna pool-
surnuks jäi. Kui jälle toibunud olid, waatasid n'ad üksteise silmi ja küsisid, mis see tähendama pidi ja mis plarin see oli. Wanad naesed ütlesid: „See ita wist midagi tähendab — kas surewad peigmees ja pruut ära, wõi tähendab see suurt wiljaitaldust.“ — No, eks ta ole ebausulistele ita suur tähendus? Kallis aeg! — nii-
sugune hirmus mürin!

Nüüd rääkisid mõned ka, kuidas keegi seda õnnetust maitsta saanud. Üks wanadlane naesekonks, kellel lõua-
weeder natuke lodew (lahetine) oli, platerdas suure hea-
lega: „Mina mõtlesin: no nüüd on wiimnepäaw juba täes! taewas laguneb ära ja pilwetükid kukuvad mulle wastu nägu!“ — „Noh, kuule nüüd imet!“ ütles ema; — „pilwetükid pidid temale siis tuas näu peale kukuma; — oh ja w'a jahupea!“ — „Aga mis tütid need siis olid?“ küsis isa. — „Mis muud, kui lihasülbi tütid“,

wastas külaline, „mis kausi seeft wäljatukkusid. Mõned arwawad jo, et pilwed tarretand lihaleeme sarnatjed on, mis aga mitte tõsi pole.

Selle kõlina ja pragina peale jootsid nüüd kõik pulmalised koku, kes seda kuulsid ja imetelesid wäga selle üle. Mõned ütlesid: „Kas wist aeras maha!“ — „Kas jah!“ ütles üks teine, teiste hulgast, — „aga tahejalgne kas. Siia tuli eilawõhtu üks wõõras poisike ja nokutas koldekivi peal, kust ta pärast ahju taha ronis. Ehk wõib praegu alles seal olla — waatame järele.“ Nüüd mindi poisiki otsima, ja waata — seal ta oligi, mehike! Aga kes wõis seda tõeste tema süüls tunnistada? Pois näitas raskestes magawad, ega liigutanud silmaripsedki, kui teised sinna tulid. Nad küsisid tema käest, aga pois arwas seda mitte teadwad, kelle süü see on. No mine wõta nüüd sinni kelle temp see wõis olla. Aga mis üks ei mõista, mõistab jälle teine. Üks karuselühwamees, kes 20 aastad kroonut teeninud arwas olewat, ja selle eest enesele maa-kiirwe nina alla saanud, ütles: „Waadake esite ta riided ja käed läbi, kas seal ehk mitte mõnda märki külges leida pole.“ Waat' säh sul lops, kõrwa juurika pihta! Poisi käed olid üsna paksu wõiiga koos. Mis nüüd enam tunnistusmehi tarwis? Äsi oli selge — pois süüdlane. Nüüd wiidi teda torni; aga kus kohta? — Mõtelge — lammaste ja wassilate lauta! — Kena wangikoda küllalt poisile.

Kurjategija oli nüüd luku taha pandud ja pulmalised lätsid tupa, kus nad selle pragina mälestusjeks liidud jõid.“ „No muudugi“, ütles peremees, kui külaline kannust märga rüüpas ja sigari külge tuld panni. „Seda oli jo üsna hädalt tarwis. Ega see üks pisuke asi polnud? Niisugune kole mürin! See andis jo laua järele mõelda.“ — „Kui liidud joodud olid“, ütles külamees

jälle edasi, „siis heidedi weel natuke toiduunele. Teadu-
pärašt muidugi, seda läts jo kaa tarwis.

Sommitu, kui walgets läts, lätsid tüdrukud lauda
juure, leomi talitama. Ja kui n'ad lammaste lauta
astusid, leidsid n'ad jälle midagi undist. Wana sarwit
lammas ja suur punane wasikas olid sirgu maas, tois
väljaläinud. Kas ta pole jälle temp! Tuline pirakas,
wõta sina poissi weel ära! misjuguſe kurja ta jälle wal-
mis teinud! — Tüdrukud jookſid suure kiſaga tua juure
ja teatasid seda peremehele. Peremees läts sinna, wõttis
poisi tuttipidi kinni, raputas teda et jalad wilpuſid all,
ja ütles: „Mis pagana tempu sa siin jälle oled teinud?“
Pois ütles: „Mis ma siis hirmuga pidin tegema, kui
wana sarwiline pimedas lautas mo kallale tuleb, teda
ma kurati arwasin olewat?! Ma sain ühe poole aia-
teiwast, mis õnneks nurgast leidſin, läte ja serwasin tal
sellega kohe sarwede wahale — kriitſus weel korra —
oligi wait. Mulla oli heameel, et saatanaſt lahti sain.
Aga näe raibet! — Natuſeſe aea pärašt hakkas üks jälle
minu jalgu laskuma ja tõmbas kolm korda keelega minu
jalasäärt mööda ülesſe. Mulla oli suur hirm, mõtleſin
et kurjad waimud mind nüüd üsna lausa kiunſama tule-
wad, — ja kes teab — ehk wiimati ka ära põrguſse
wiiwad! Kas ſeſt küll ei mõnunud, et ma ühe juba maha
lõin? Aga sa põrgu ſorts! Küll ma ſulle kaa oma
põõna taſhan anda, kui sa mind mitte rahule et jäta!
ähwardasin ma teda. Aga mis ta saatanaſ ſeſt hoolis!
laskus aga edasi. Nüüd tõmbasin ma wemla winna
ja andſin ſortſilasele tuld, ſee on: ühe hea plaſſu waſtu
nägemist, et aga rõõgatas. — Jälle walmis. Seſt
põrgueluſtaſt olin nüüd jälle lahti.“ — Peremees aga
käritas: „Dota, sa ſortſilaſte ſulane! Küll ma ſo wa-
bandamiſe taſhan näidata! Sa pead m'uga nüüd mõiſa

tulema, kus sa ühe hea soolase keretäie pead saama, ja so isa peab mulle veel sinu kurjateu eest 25 rubla trahvi maksma." Beremees las kis hobuse wankre ete panna ja sõitis poisiga mõisa, härja juure. Seal kaebas ta kõwaste poisile peale, ning päris, et härja poisile isat sunniks, temale 25 rubla kahjutasumiseks maksma. Härja tegi aga teistwiisi. Ta wõttis taskust 25 rubla wälja, andis poisile ja ütles: "See on sinu hirmutundmise palk, mis sa minewa böse tunda said. — Aga sina", ütles ta peremehe wastu — "sina pead seda raha mulle jälle tagasi maksma, selle trahwiks, et sa poisile nenda hirmutanud oled. — Kolm pääwa annan sulle jels aega. Ja kui sa seda ei taha, siis saad sa kolm pääwa järges, igapäaw 25 sähwakast kase oksadega sinna kohta, kus selgroo otja lõpeb." — Sellega oli siis kohus mõistetud. Beremees tuli kõwera moladega kodu tagasi ja pois läks röömuga oma teed edasi.

"See jut oli kaunis kentsakas", ütlesid pererahwas, kui külaline juttu oli lõpetanud.

"Aga nüüd on õhtusöök ka juba walmis", ütles perenaene — "lähme sööma. Külaline on ka teekäimisest wäsinud, kus temale puhkamist tarwis lähab."

Nüüd mindi sööma ja pärast sööma puhkama.

II. Isa kolme poega.

Teisel pääwal oli külaline warakult ennaft jälle jalule aeanud. Kui ta esite ühe lõnksu "Kalewi poea" ramujooki oli maitsnud, tõi perenaene pruulosti lauale. Oli pruulost äranõistud, hakkas külaline jälle juttu puhuma. See jut oli nenda:

Kord elas üks isa oma kolme poega. Poegade nimed olid Hans, Peeter ja Tõnu. Seal tahtis isa ükskord siga tappa ja küsis poege käest, kas n'ad tahaksid temale api tulla. Wanemad poead olid warsti ses nõuus, aga noorem mitte. Ta ütles: „Leid on juba isi kolm meest, mis mina seal enam teen? Ei, mina ei läha!“ Isa sai wihaseks tema peale, ja pidas nõuu oma wanema poeega, mis n'ad Tõnuga pidid tegema. Ta ei tahtnud oma poega mite tappa ja wennad sellepärast, et ta nende wend oli. Aga n'ad pidasid teist nõu tema wastu — aetasid teda koti sisse ja ütlesid temale, et n'ad teda nüüd wõõramaale ära, tuningaks wiivad, ja wiisid teda ühe kõrge järwe kalda peale, kust ta isienast kogemata järwe pidi weeretama. Tõnu nuttis ja kaebas koti sees, et, ei tea mis nüüd pidi saama? ei mõista keelt ega kirjutada! Üks lihunik, kes oma härja-larijaga seda teed juhtus tulema, kuulis kui Tõnu kaebas: „ei mõista keelt ega kirjutada!“ Ta küsis tema käest: „Kus sind siis wiiakse, et sa kaebad, et keelt ega kirjutada ei mõista?“ — „Mind wiiakse wõõramaale tuningaks!“ wastas Tõnu nuttes. „Sest mis tuningas ma siis olen, kui ma keelt ega kirjutada ei mõista?“ — „Lase, ma lähan koti sisse“, ütles lihunik, — „mina mõistan keelt ja kirjutada küllalt. Minule passiks wäga tuningas olla.“ — „Waata w'a lihunik!“ ütles perenaene wahela, kui külaline sigarit põlema süütas, — „mis auuahne ta oli. Oli juba isigi tuningas oma sõrawäe üle, ja tahtis nüüd inimeste üle kaa saada. Mis sa veel tahad?“ — „Pidage natuke“, ütles külaline, ma räägin, kuidas temaga lugu wiimaks läks. Wana sõna ütleb: „Ahnus lükkab auku!“ Nenda oli ta. Tõnu tuli kotist wälja ja lihunik tikkus sisse. Tõnu sidus kotisuu eest kinni ja läks lihniku härja-larijaga kodu. Wana sõrawäe pealik weeretas en-

näsi kalda pealt järve ja uppus ära. Seal oli nüüd tööramaa kuningas käes! Puhtas järve põhjas!

Kui Tõnu härjadega kodu tuli, mõtles isa neid järvest väljajäänud olevat, ja küsis: „Kuule, Tõnu, mo kallid poeg! kas seal veel neid on?“ — „Di jah, küllalt!“ vastas Tõnu. „Sinna jäid veel mitu suuremaid karjasi, kui see, mis mina äraaefin.“ Isal oli himu oma wanema poegadega kaa härja-karjasi aeama minna. Ta läks järve kaldale ja hüppas kõige ees sisse. Habe tõuufis mee peale. Seal ütles Tõnu, wendadele: „Hans ja Peeter, hüpage nüüd ruttu sisse. Waadake, isa tuleb juba, hall sikk suus!“ Teised hüppasid sisse — ja aeawad tänapääwani hargi, ega tule ühte ainustki veel välja. Võib olla, et seal nii suured karjad, teda kasina inimestega ei jõua väljajaeada. Kui mõnel peaks lusti olema, mingi neile api.

Tõnu jäi nüüd peremeheks. Ja mis wiga siis peremeheks olla, kui juba nii palju sarwelufaid käes oli? Üks Wõjawiilem ehk hallikasuta mees oli temal kaa, teda ta rebe all, ahelas kinnipidas, et sarweisandatel mite tüli teha ei saaks.

Ütskord tulid kolm lihunitu Tõnu käest hargi ostma ja nägid seal seda w'a hallikasuta meest, küsisid: „Mis tööramaa harg see seal on?“ — „See on taewa jäär (vinas)“, vastas Tõnu. „Tema teeb kõik elajad tiinete.“ Lihunitud ostsid kriimsilma isanda ära ja andsid igamees sada rubla tema eest.

„Tohoo hullu temp jäh!“ karjatas perenaene. „Nii palju raha selle raipe eest väljaanda. Kas neil meel peast ära oli?!“ — „Oli see siis palju, ühe taewa jäär eest?“ ütles külaline. Nii sugune loom ei wõinud jo mite odaw olla. Ega see üks Maapealne elajas ei olnud, kes odawam maksab? — Noh, hea küll. Üks lihunik

wiis teda kohe oma lojufste sêta, proowi peale. Aga mis sest wälja tuli? Pajumafitas murdis kõik maha! Näitas üks tubli taewa oinas olewat. Nüüd tuli teine lihunik, teda oma juure wiima. Ta küfis weel enne: „No, kas ta sull ka kõik tiinets tegi?“ — „Sah, tegi!“ wastas teine. Nüüd panni see teda ka lauta, oma lojufste juure. Hommitu läks ta teda waatama. Aga ennäe raibet! — oli kõik äramurdnud! — See wiis teda nüüd kolmanda juure. Seal küfiti temalt: „Kas ta tegi sulle ka midagi?“ — „D ja!“ wastas teine. „See on üks tubli jää!“ — „Ta tegi minule õige palju!“ — Nüüd panni kolmas lihunik teda kaa oma lojufste sêta lauta üheks böks. Wõsawillem tegi seal nendafamuti, kui teistegi juures. Asi oli üsna hufas. Oma rumaluse ja häbi pärast ei ütelnud n'ad üheteiſele ſest midagi, mis kahju metſaline neile oli teinud.

Teineford läkſid lihunikud jälle Tõnu kâeſt hârgi oſtma. Kui Tõnu lihuniknſi tulewad nâgi, wõttis ta ühe walge lina ja lautas ſeda oma hobuſe perſe taſa maha ja panni raha ſinna peale. Kui lihunikud tulid, ſiis noppis Tõnu raha, lina pealt. „Mitſpâraſt ſee raha ſiin lina peal on?“ küſiſid nemad. „See hobune ſitub raha“, wastas Tõnu, — „ſellepâraſt on ſee lina temal perſe taga maas, kuhu ta peale poetab, et mite kadunuks ei lâha.“ Lihunikud himuſtaſid hobuſt âraoſta, ja pakkuſid temale igamees 300 rubla. Jälle hea loſikond raha. Tõnu oli ſelle kaubaga rahul ja müüs hobuſe neile âra. Nüüd wiis üks lihunik hobuſe eſite oma juure, et ſee pidi temale raha poetama. Hommitu läks ta waatama, kas palju raha pidi poetud olema? Aga wõta nâpuſt! Mite punaſt loſikadki polnud lina peal, muud, kui ſee ilus lina oli üsna pakſu hobuſe ſitaga âratentud. Wõta Madis aſja weel! Mehed jälle petetud. Mis nüüd?

Mees ei laulusund teistele sest sõnagi. „Las' nemad kaa katsuda. Teine tuli ja wiis hobuse oma juure, küsis: „Noh, kas ta poetas ka heaste?“ — „Dige palju!“ vastas teine. „Lina oli üsna kuhjaga täis!“ Mis siis enam oodata? Ta wiis hobuse talli ja lautus temale puhata, aga hea suure lina, perse taha maha, et hästi rohkete raha saaks. Hommiku läks ta vaatama ja lootis, et nüüd lina võige täis pidi olema, sest et võise vaatamas ei läinud. Jah, sul pirast! Mehe lootus oli üsna tühine. Lina peal polnud kopitadki — muud kui hästi sitaga ta oli. — Ja kust see raha ka sinna pidi tulema? Kes seda imet enne on kuulnud, et üks hobune raha situb?

Sedasama pitkanina sai ka kolmas lihunik.

Nüüd läksid n'ad jälle Tõnu kallale. Aga kui see neid tulewad nägi, puhus ta warsti ühe soolika werd täis, sidus teise otsa oma emala ümber kaela ja ütles: „Kui lihunikud tupa tulewad, lõõn ma soolika nuaga poolets, siis kuhu sina maha ja tee n'agu oleks sa surnut olemat; kui ma siis sarwe kätte wõtan ja sellega puhun, tõuse sina üles, nenda n'agu oleks sa surnust ülestõusnud.“

Lihunikud tulid tupa, Tõnu lõi warsti katki ja ema kuffus pradati maha. Oli ta natuke aega maas olnud, wõttis Tõnu sarwe ja puhus ema selja taga kaks korda — ema kargas wilks maast üles. Kui lihunikud seda imeasja nägid, küsisid n'ad: „Mis imesarw see on?“ — „See on õnsaks tegija sarw“, vastas Tõnu. — „Ka wõib sellega surnut ülesäratada. Kui sa teise äratapad, wõid sa teda selle sarwega jälle elusse aeada, nii kui te' praegu siin nägite.“ — „Kas Teie ei wõiksid seda meile äramüüa?“ küsisid lihunikud. „Miks mitte?“ vastas Tõnu. „Kui teie aga nii palju mulle tema eest maksja tahate, kui mina pärin. See on jo üks kalliks riist. — Wõtelge isi — ta teeb teid kõik õnsaks, et kohe taewa

wõite saada; sest raha eest ei saa keegi taewa; nenda sama ka teist elusse aeada. Sellepärast peate siis ka mulle heaste maksma, kui te' teda saada tahate." Lihunikud maksid igaüks 200 rubla sarwe eest, mis ühtekogu 600 rubla wälja tegi. Küll hea maks. Õnnistuse sarwe mehed läksid sarwega kodu. Üks wõttis teda kõige esite oma kätte, et proowi teha, kas see ka tõsi pidi olema, mis sarwe peremees temast oli rääkinud. Kui ta kodu läks, tappis ta sedamaid oma küljeluu (naese) ära, ja oli sellepeale julge, et ta sarwega teda jälle elusse aeab. Kui naene surnut oli, puhus mees sarwe — aga oh häda ja õnnetust! — naene ei tõuśnud enam hinge! Ta puhus weel mitukorda, ja nii tugewaste, et maeaselnad wärisefid ja mehel filmad punnis peas olid. Kõik ilmaasjata! Mis surnut oli, jäi surnuks. Nenda tapsid nemad kordamööda, igaüks oma naese ära, ega saanud enam elusse ühte ainustki. See oli üks lops meestele. Kõik korraga lesed. Oh te' waesed lihunikud!

Mehed läksid jälle Tõnu kallale. Aga kui see neid tulewad nägi, panni ta ruttu ühe paea süsa täis ja wiis keldrisse. Kui lihunikud tupa tulid, lipsas Tõnu keldrisse ja wõttis ühe raud ora kätte. „Kus Tõnu on?“ küsisid lihunikud tema ema käest. Ema wastas: „Kuidas koer tegi, nenda koer sai palga!“ — „Kus ta siis jäi?“ pärisid lihunikud jälle. „Jo ta reu ärasuri!“ wastas ema. Lihunikud jälle: „Kus teda mahamaeti, et me' t'alle weel haua peale kütitas (situs)!“ — „Sinna keldrisse, wana purude alla“, wastas ema. Üks lihunik läks kohe keldrisse, et ta pidi kütitama; ja kui ta oma palja tagumise otja Tõnu poole pööris, pistis Tõnu palawa oraga temale perse, et mees karjatas ja plagama panni. Kui ta teiste juure tuli, katsus ta oma walu tagasi hoida, ega teind sest ühtige wälja, et perse äraõrmetud oli.

Teised küsisid: „Noh, kas sa kütitasid nüüd t'alle heaste?“ — „D jah!“ vastas põlendperse mees. „Ma lastsin talle heaste hana peale.“ Teised uskusid teda, ja said sedasama palka, mis esimene sai. Suure valu ja hädaga läksid mehed kodu, ja jätsid Tõnu seft pääwast saadit rahule.

„Oh sa wõrukael pois, mis tembud ta ära tegi!“ ütles peremees, kui külaline wait jäi. — „Et ta ole ta üks ennemuistene jut, aeawiiteks tehtud“, vastas külaline. „Kust siis muidu nalja saab, kui niisugusi juttusi ei tehta? On see siis parem, kui inimene kõrtsi läheb ja sealt enesele Egiptusemaa pimedust ostab, see on: oma peat hulluks ja silmad kirjaks teeb, et ta enam ei tea, mis ta teeb ehk räägib, wõi, kui ta kodus istub ja ennemuistesid juttusi aeab? — Ma arwan, wiimane oleks parem olewat.“

III. Öpetus on parem kui raha.

Pärastlõunat tuli teise pere weike Tõnu sinna ja ütles, et isa palunud peremeest ja perenaest õhtu neile ja külalist ka ühes tulla, neile küla juttusi aeama; seal olla täna kihlused, tema öde Mari saada mehele. „Wii isale palju terwisid“, ütles peremees, „ja saame wisiste tulema.“ Pois läks et jalad kullase löid.

Õhtul läksid, peremees, perenaene ja külaline kihluse maeasse — lapsed jäid kodu tüdrukute hooleks. — Seal wõeti neid lahkestest wasta ja anti esite üks jalaga klaasi täis „Wanemuise“ rõõmu jooki, siis paluti lauuda istuda ja heaks wõtta, mis Looja oma armust jaganud.

Külalised tänasid, istusid laua ääre ja hakkasid võtma. Kui kõhud täis olivad söönud, tõi kihluse peremees kannuga magust õlut peale juua. — Laud sai nüüd ära koristatud ja külaline hakkas juttu puhuma.

„Ma nään“, ütles ta, et siin palju noori mehi koos on, kelle seast vist mitu alles ilma kõrvaseda võivad olla; jellepärast mõtlen ma ka niisugust juttu rääkida, mis nendele ehk natuke kasuks võiks olla. — Kui te seda soovite, nooredmehed, siis ma hakkän pihtha?“ — „Küll, küll!“ hüüdsid nooredmehed ja kogusid endid külamehe ümber kogu. „Olge head, rääkige, meie kuulame heameelega. — Mõni neiu nähti ka oma kõrwad tikki aetavad.

Sut alustas nenda:

Kord elas üks isa oma ainukesel poega. Oli isa vanaks saanud ja haigeks jäi, kutsus ta poea oma juure ja küsis temalt: „Kumbas sa parem tahad minu käest, kas kolm õpetust või kolmsada rubla raha? Valitse nüüd, enne kui ma suren!“ Poeg vastas: „Mis seal suurt mõelda: õpetus on isa parem kui raha, ma võtan need; — raha ma saan muidugi peale kauba.“ Nüüd ütles isa: „Pane siis tähele, mis ma sulle õpetan, et sa jälle ära ei unusta. 1) Kui sa peremehet saad, ehk kui sa ka sulane oled, siis ära anna iialgi tiined hobust (kui sul seda on), teise kätte töösse; teine ei tee õigust temaga. 1) Ära käi mitte palju oma sugulaste juure võõrusel; n'ad paenewad sind siis naeruks. Ära võta mite launget, ega ühte tundmata tüdrukut enesele naeseks; sa võid siis ehk ühe libu ja riiata saada.“ — Poeg lubas isa õpetusesõnad meelepidada.

Isa suri ära ja poeg sai peremehet. Nüüd tuli üks waene saunamees temalt hobust paluma, metstast puid

tuua. Ta andis hobuse tema kätte ja läks isi salaja vaatama, kas isa õpetus peaks tõsi olema. Saunamees panni suure koorma puid peale, istus isi weel otša ja andis siis hobusele hästi pihta, kuuni kodu sai. Aga hobune suri ära; see õpetus oli õige.

Nüüd läks ta ühel Laupääwa õhtul sugulaste juure tööruusele. Seal wõeti teda auusaste wasta, anti süüa ja juua tubliste. Teisel Laupääwal läks ta jälle; aga näe! siis anti temale juba leiba ja soola süüa! See küll. Kolmandamal Laupääwal läks ta jälle. Nüüd ei antud temale midagi enam suhu pista; igauks naerisid teda: „See mees käib siin aga head kõhutäit saamas!“ See õpetus oli jälle õige.

Nüüd tuli naese wõtmise kord. Ta kosis ühte kauu-
gelt, kuulust ja rikast peretütart. Kui ta esimest korda pruudi maeasse läks, wõeti teda õige auusaste ja suurel-
wiisil wasta, anti süüa ja juua, et nooremehe naht nu-
rises selgas, ja pererahwas olid isi ka wäga lahked tema wasta.

Ühe nädala pärast, see oli Laupääw, panni ta ene-
sele kerjaja riided ümber, et teegi teda ei tunneks, ja
läks pruudi maeasse. Seal ütles pruut: „Mis see täi-
fong siit otsib?“ Issa, kellel pehmem süda sandi wasta
näitas olewat, ütles: „See waene kerjaja palub õõmaea;
— anna temale süüa ka.“ — „Ennäe raibet!“ wastas
tütar, „kellele süüa weel tarwis!“ ja ei annud temale
mitte. Kui nemad isi ära olid sõõnud, lästis wanaisa
sandile ometige aset teha, kus ta maha heidaks. „Eks
ta läha tuga ete, kora pesasse magama?“ ütles pruut
jälle. — Üks rätsep oli seekord ka seal õmblemas. Selle
juure heitis pruut magama, ega hoolind sest midagi, et
ta juba teise mehe pruut oli. Sant panni seda aga kõik
tähele, kuidas tema pruut rätsepa juures magas ja mis

ta seal tegi. Hommitu läks sant ära ja ei laulusunud sest sõnagi, et ta tema peigmees oli.

Kui neid kolmorda maha oli kuulatud, tutsus peigmees oma pulmamöörad koku, võttis pulmaroad ligi ja läks siis oma töörastega pruudi maeasse, kust ta pruudiga laulatusel pidi minema ja pärast temaga jälle oma maeasse tulema. Suure auu ja iluga võeti peigmees oma töörastega vastu, kus n'ad esimese pääwa ilma laulatamata pulmi pidasid. Öhtul ehitadi pruut üles, et peigmehega laulatusel minna. Peigmees aga tutsus pruudi ja tema wanemad enese ete, ütles: „Et teie mind ja kõik mo pulmamööraid ilusaste olete wastavõtnud, tänan ma kõigest südamest; aga find, pruut, ei võta ma mitte omale naeseks — sellepärast, et ma seda kõik tean, mis ja selle waele terjajale ütlesid, kes ühe laupääwa öhtul siin oli ja võmaea palus, ja kui ja rätsepa juures magasid. — Sa tegid seda küll oma arwates, ilma minu teadmata; aga ometige tean ma, ja nägin isi seda oma filmadega; sest mina see sant ehk terjaja olingi, keda sa ka seks pidasid. Kui rätsep sulle armsam on, kui mina, siis jää temale — mina find küll enam ei võta ega taha!“ — Müüd jättis ta nendega jumalaga ja läks oma pulmamöörastega ära. „Ma nään“, ütles ta weel, „et need õpetused kõik õiged ja head on, mis isa mulle surmamöödi peal õpetas.“

„Aga see oli üks hea lops pruudile südame juurika pihta“, ütlesid nooredmehed, kui külaline juttu oli lõpetanud. „Muidugi oli hea lops“, ütles külaline. „Ta tahetse pärast seda küll, et nenda rumalaste oli teinud; aga mis see enam aitas? Oli juba hilja! — Nenda, teie nooredmehed, waadake igauks hästi ete, et mitte nii suguse kimpu ei juhtu, mis teie elu mõrutaks võits teha.“

Nooredmehed tänasid külalist, hea õpetuse eest ja

pattusid temale sigarit, suitsma panna. Peremees tõi kannuga õlut keelekasteks.

Kui külaline lonksu oli rüüpanud ja suitsu suhu pannud, palusid nooredmehed teda, neile veel mõni sellisarnaline jut rääkita.

„Kui te' isi just soowite, siis minugi pärast“, ütles külaline. Pange siis nüüd tähele. See on küll lühike jut, aga seal on ka oma natuke õpetust sees.

Sut on nenda:

Üks noormees tahtis enesele heameelega ka kõrwast nõudma hakata ja tundis kolm öde, kelleist üks niisama ilus kui teinegi oli, see pärast temal ka raske wäljavalitseda, missugust ta wõtma pidi. Ta küsis selle üle oma ema käest nõuu. Ema ütles: „Tee üks weike pidu ja kutsu neid kõik kolm pidule, pane juustu neile ka ete ja waata siis kuidas teegi sealt tüti maha lõikab.“ Pois tegi nenda. Esimene lõikas tüti juustu küllest maha ja neelas seda kõige koorrega nahka; teine kooris küll oma tüti ära, aga nii hoolimata ja järsku, et koore külge veel palju head juustu jäi ja wiskas maha; kolmas tegi seda kõige paremine: ta kooris nii hoolega ja pitkamööda, et midagi head raisku ei läinud. Seda jutustas pois kõik oma emale ära. Ema ütles: „Esimene on üks ahnepäits ja ihnus, kes kõik laastud äralatuks; teine hoolimata, pillaja, kes oma wara ilmaaegu äralagastab; aga kolmas näitab igapidi mõistlik olewat, kes ei ihnus ega pillaja pole. Seda wõta ära.“ Pois tegi nenda, ja elas temaga rahulist ja õnnelikku elu. — Nenda peakisid kõik nooredmehed tegema, oma pruudid enne selgeste tundma, kui ärawõtmad, et siis kahetsus ei tuleks, kui juba hilja on. See on ka see, kui oma wanematelt selle pärast nõuu saaks küsitud, n'agu see noormees tegi ja oli hea.

„See jut lähab korda“, ütlesid nooredmehed, kui külaline wait jäi. „See on niisama tulusaks õpetusets meile, kui esimene oli. Täname selle jutu eest.“

Külaline wõttis kannust kurgu märga, panni sigari põlema ja ütles: „Ma räägin veel ühe jutu teile,

Daisast ja wirgast tüdrukust.

Kord oli üks ilus, aga laisk ja hooletu rikas peretütar. Kui ta fedrama pidi, siis tegi nii mõru ja pahase näu seal juures, ja kui mõni linaluu juhtus koonla sees olema, kiskus ta peu täie linu sellega koonlast wälja ja wistas maha. Üks waene laps, kes seal maeas teenimas oli, oli wirt ja hoolas töötetija, see torjas peretütre mahawisatud linad üles, tegi puhtaks, fedras ära ja kudus enesele sest ilusa peenikese lüuendi.

Nüüd juhtus, et üks rikas perepöeg laisa tüdrukule kosja tuli. Rihtlaõhtu tantsis wirt tüdruk lustilikult oma ilusa peenikese ülikonna sees, mis ta seks walmis oli teinud, teiste seas ümber. Seal ütles pruut:

„Waata, waata, waesta lasta,

Tantsib minu taku tortis! —

Kas tend ka üks perepöega

Suhtuks juhmist kosima?“ —

Kui peigmees seda kuulis, küsis ta temalt, mis see tähendada. Pruut ütles, et waene tüdruk olla omale need riided, mis ta praegu seljas kanda, neist linadest teinud, mis tema mahawiskanud. Kui peigmees seda kuulis ja oma pruudi laiskusest märku sai, jättis ta teda sedamaid maha ja wõttis selle waese, wirga tüdrutu. „Waat, see oli õige!“ ütlesid nooredmehed, kui jut otsas oli. „Sest saame ka oma jagu õpetust jälle. — Hästi paras, laisa tüdrukule!“ — „Ta mõtles“, ütles külaline

wahele, „et ta suur rikkus teda üksi mehele saadab, et tööd polegi tarwis teha. Olgu et mõni pimedusega löödud noormees töö peale ei waata, kui ta aga ritas on. Mina ütlen aga seda: kui naene laislt ja hooletu on oma maeatalitustes, ei aita mehe usinus üksi ka kedagi. Sest naene on jo maea lull; aga kui lull hea pole, siis ei wõi maea wara ka hoitud olla — kõik lähab siis laia wälja peale — ja ongi wiimaks nälg kae. On naene usin ja hoolas oma töö ja talitustes, mis tema kohus teha on, siis on see juba isegi suur rikkus, ja mitutord parem, kui sadande kaup rublasid, mis hooletuma naese läbi pea otsa saawad. — Ma olen isegi kaa poisimees alles, waatan nendasama hoolega enese ete, et tulehargide ega laisade kimpu ei sattu. Aga kes neid läbi ometige äranäab, missugune süda neil kellegil sees on. Ja oma jagu kawalust on neil kaa sees, aga mõni õige kawal, et sugugi enesest, mitte seda kõigewähemal märki ei laske! — Tee siis mis sa teed, kui ole rahul sellega, mis so õnneks ehk õnnetuseks juhtub. Inglise tüd pole tarwis kellegil otsida; seda ometige teegi. Maa pealt ei leia. Aga siiski etewaadata võib ikka, et ennast mite üsna lausa häda sisse ei anna.”

Sellega oli külalise tänane jut lõpetud. Müüd sai weel sõõdud ja joodud, ja igaüks läts siis oma maeasse. Homme oli pühapääw, siis läts külaline peremehe ja perenaesega kirikusse.

IV. Tubli hundide kütt.

Õsmaspääw peeti suurt jahipidu ühe triimfilma isanda peale. Ta oli Laupääwa öösel wasta pühapääwa, salaja ühe saunamehel wöörusel käinud, lambalauda ukse lahtimurdnud ja ühe teerufarwedega jäärupapakese ärawarastanud. Seda wargust taheti temale nüüd tina-ubadega kättetajuda. Külalist paluti kaa jahi peale tulla, mis ta heameelega tegi, ja peremees andis oma teise, taherauaga püssi temale; see oli kuulsa Tuulawabrikus tehtud, laugejooksuga tuleriist. Külaline katsus riista läbi ja oli temaga rahul.

Kui kütid ja aeajad kogu tulid, mindi Wõjawiilema jälgi otßima. Jäljed leiti pea üles ja nähti Noosteja rägastikku minewad. Nüüd jagasid kütid endid tahte osasse, üks osa läks paremat ja teine pahemat kät, et pajumafikat sissepiirada. Aeajad jäid sinna paigale, kunni tähte pidi antama, millal kisa teha wöiwad. Dnneks ei olnud metskutßiga jälgi teistpoolt rägastikust wäljaminewad näha, siis oli arwata, et ta wißiste seal korterit pidas. Kui kütid piired kogu olid tõmbanud ja igaüks enesele paraja paiga walitsenud, saadeti aeajatele jõna, et nüüd kára tegema hakkakßiwad.

Oh seda kisa ja müra, mis nüüd ühekorraga tõuusis! Halliwatimees wöis wißi esimese joonega ehmatuse mines-tusesse langeda. — Umbes weerand tund wöis seda kára olla — seal wälkus wanate juba puude warjust ja jookßis nagu tuul ühe kütist mööda. Püss paukus — papakese pahem tagumine jalg oli tõllis. Nüüd ei saanud ta enam nii ruttu põgenebda. — Weel kats pauku — oligi

tofs läind! — Wana hallikasufamees oli surnud. — Rütid hõistasid „Hurrah!“ — kära jäi wait, rahwas jooksis kogu waatama, missugune önn tütidel juhtunud.

Röömuhõistamise ja püssipaugude all toodi kriimisanda koha metsast wälja, küla kõrtsi, kus külarahwas, wanad ja noored, n'agu imelooma waatama tulid. — Pärast saadeti teda mõisa, seal tõmmati temal kasutas seljast maha ja koha anti Mustahansude ja Papajagude hoolets.

Mõisast saadeti jahilistele 10 toopi kärkeast ja pool waati wiiderwommi (õlut) kõrtsi juure. Mis nüüd wiga meestel rüüpata, kui priipärast käes oli? Aeg kulus poole ööni rüüpates ära, ja pealegi rääkis külaline ühe tena jutu neile, tublisti hundide tütist. See oli nenda:

Willandimaal oli ühel wabاتمehel ainus poeg, teda ta waga armastas. Ta soowis teda küll mitme ameti peale, kas tiseriks, kingasepaks, rätsepaks, ehk ka koolmeistriks, aga pois ei wõtnud seda kuuldagi; sest ta oli üks jahi armastaja. Isa seletas temale küll mitmed wiisi ära, et sest midagi kasu ei tulla, waid palju enam kahju saada; aga need sõnad läksid kõik tuulde. Pois wõttis püssi õlale ja läks metsa luusima, kus tal wahel kaa see önn juhtus, lindusi, jänesi ja rebasid leida, mis ta oma ööne tepiga ma pörutas. Nenda elas tema mitu aastad ja teenis seltsombel aga waewalt oma igapäewast leiba.

Kui ta 22 aastad wanaks sai, tuli temale üks uus mõte: ta muretjes omale ühe tugewa taherawaga püssi, sellega Wõsawillemaid (huntsi) taga kiusama tahtis hakata. Kus iial nendest kära ja juttu kuulis, läks ta koha sinna, ja tihti juhtus önn, et metsaisanda härbari ülesleidis. Kui ta jahi peale läks, rakendas oma wana wõit ruuna (kui see talwel juhtus olema), ree ete, ja

õitist sinna kohta, kus hallivatimehe elurorter oli. Ta ei läinud siis ka mitte kohe ahnelviisi wanamehe kallale; jaks oli tal aega veel küllalt. Ette wõttis ta kirwe, hakkas puid täpsima ja panni ree peale, misga metsa-
triimule tähendada tahtis: ega ma sind jo ei taha! ma olen puid rajuma tulnud, omale abjutütteks. — Nenda täpsides läks ta kordkorralt ikka triimisanda ligemale, kunni üsna tema tua ukse ete. Seal hüüdis ta walju healega: „Hei! kas peremees kodus on?“ Oli peremees kodus, siis tuli ta kohe wälja kuulama, mis külamees soovib. — Aga ennäe! Külamees nähti pahareti sugust olemat, kellel pitt kõnes raud tep käes oli, misga maea-
peremehe tõssu teha seest wäljaaeada ahwardas. Seal polnud siis muud nõuu, kui jalgadel tuld anda, et terwe nahaga waenlase käest ärapeaseks; aga enne, kui ta weel selle peale mõtelnud, oli wanapapake juba õhtul.

Nendawiisi hukkas tema neid palju ära, sest selaeal oli ka neid palju. Nüüd elawad mõned inimesed oma eluaea ära, ei teagi mis tarwa hunt, ehk mitu jalga tal all peaks olema.

Selaeal kui Kaspar — see oli küti nimi — hundi-
tütt oli, hakkas hundide pearaha seadus. Ta wiis nende kõrwad Willandi linna sillakohtu peale, kus tema waewa auusaste äratasuti. Wana hundi kõrwade eest sai tema poolteist rubla ja noorte eest 75 kopikat panku; sest selaeal oli panturubla kallim, kui nüüd hõberubla. Kui ta 30 aastad wana oli. jäeti temale pearaha maks maha.

Nahade eest, mis ta äramüüs, kogus enesele nii palju raha, et ühe talukoja wõis rentida, kus oma wiimsed elupäiwi tahtis lõpetada, kui enam jahi peal käija ei suutnud.

Ülepea oli tema warituisandaid ja emandaid 150 tütti ärahustanud — 60 wana ja 90 noort. — Sea tari küll.

Sest auusast mehest on veel mõni sõna rääkida, mis ta oma isamaale head teinud.

Ruida mõned ehk veel mäletavad, kui siin maal alles **raske orjapõlv** oli, et talunik oma krundi eest **rasket tenorjust** mõisa härrale pidi tegema ja sinna kõrva veel muud maksud maksma, nii kui: sealihha, wõid, lanad, kanamunad, linad ja kanepid, lõad, totid ja mõni süld head jämedat rasvast worsti ic.

Kui nüüd wana Kasparil kord tuli, oma ohwrid mõisa wiia, oli ta sellepärast üsna hädas, kust niisugusid jämedaid soolikaid wõtta? Sest asumine ei lubanud temale seda veel teha, et oma tarjaloomadest mõne oleks äratapnud. — Aga näe! seal tuli temale kõrraga üks abinõuu meele. — Wana wõit ruun, keda ta nüüd enam jahi peale ei pruukinud (kes seks õpetud oli), sest et ta jahi peal enam ei käinud. Selle kopsis tema ära, ja nüüd oli soolikaid küllalt, minu pärast wõi tee kõige wallale worsti. Ta wõttis ühe hea jäu kõige jämedamast feltstist; siis tegi ühe worstiwalamise wormi, mis Kalewi poea aegse wormidest palju taga ei olnud. Sellega tegi tema worstid walmis, mis kiireste sündis, sest et worm heaste tehtud oli.

Nüüd wõttis ta worstid, liha, wõi ja teised kümnese maksud, wiis mõisa. Kui kõiit härre käte oli annud, ütles ta: „Arge pange mite pahaks, auus härre! ma olen worstid kõrraga kolme aasta ete äratoonud.“ — „Mis sest wiga“, kostis härre. „Mull' on suur rõõm nende jämedade worstide üle, sest warsti tulewad mulle wõõrad, mis siis esimene asi, neile näidata on ja õhtuks praadida lasta. Aga ütle ometi, kust sa nenda jämedad oled saanud? Wist ühe nuumhärja äratapnud?“ — „Seda küll mitte“, wastas Kaspar, „aga palju enam, kui nuumhärja, olen ma äratapnud. — Oma wana wõit

ruuna, kellega hundide jahil käisin, kopsisin ma ära ja wõtsin tema kõige jämedamate soolikatest, tegin neist siis worsti; — arwan, et härra niisugusid jämedaid ja häid worstisi enne weel pole saanud.“ — Nüüd oli tuli taktus. — „Ruuna! Sina lurjus!“ kätatas härra ja jäi wait kui surnut ja oli näust finine kui jõhwickas wiha pärast. Wiimaks, kui esimene wihatuhin üle läks, hakkas ta meest hirmsaste wanduma. Aga et mees kroonu ja rahwa ees auu sees ning kõigist maksudest prii oli, ei tohtinud härra temale mitte naha peale lasta anda. Wiimaks, kui ta wandumisest ärawäsis, ütles: „Keegi ei pea tänasest pääwast saadik mulle enam worsti, liha ega wõid tooma; sest kes teab, mis asjast n'ad teewad ehk mis liha see wõib olla, mis n'ad mulle toomad!“

Sest aeast jäi see raske maijuse ohwerdamine aeg aealt maha, kunni wiimaks kõik raharendi peale sai lastud.

Jahilised naersid selle jutu üle n'a, et kõhud walutama hakkasid, tänasid külalist ja läksid kodu.

V. Kena nali öökulli pärast.

Meljapääwa õhtu, sellesama nädala sees, kui pere-rahwas tööd ei teinud — nii kui nüüdki weel mõnes kohas see pruuk on, et Meljapääwa õhtu tööd ei tee, ilma et suurem hull isi sest teadwad, mitspärast seda pidada — rääkis külaline neile ühe kena jutu, mis nenda alustas:

Baarisada aastade eest, kui rahwas weel ammugi nii tark ega kawal ei olnud, kui nüüdsel aeal, sündis ühes weiteses linnas üks kentsakas nali. Üks suur õõkull, teda uhu nimetasse — mõned rahwas kutsuwad teda puutskull' ehk kuwit — see oli naabri metsast õõse ühe kodaniku kuuri lendanud ja ei usaldanud, kui walge tuli, hirmu pärast teiste lindude eest. Kes teda nähes kisa ja kära oleksid tõstnud, jälle tagasi metsa lennata. — Kui nüüd maeasulane hommiku kuuri läks, sealt õlgi tooma, ehmatas ta seda toledat looma nähes ära, pistis plagama ja rääkis seda oma peremehele, et üks hirmus kole elajas, selle sarnast ta weel oma elu seesti ei olla näinud, nende kuuris istuda, filmi teerutada ja teda filmapilt äraeelda tahtnud. „Mis sa jorid!“ ütles peremees. „Ma tunnen jo sind, misugune sa oled — üks argpüks! — Võib olla, et see üks surnut kana seal maas on, ja sina ei tohi ligi minna vaatama. Küll ma lähän ihi ja waatan, mis hirmus elukas see siis seal on.“ Peremees läks ja astus julgeste kuuri sisse ja waatas ümber. Aga kui ta seda toledat looma nägi, ei olnud temaga paremat lugu ka ühtige, kui sulasega. Kahe wolpsuga oli ta kuurist jälle väljas ja jooksis naabride juure, selle tundmata kardetawa looma wasta abi paluma; sest ühe filmapilguga võida ta tõit selle linna ärahäwitada, kui ta kuurist välja tulla, kui mite enne temale otša teha ei saada. Nüüd tõuussis suur kisa ja kära ja liikumine igas uulitsas. Kodanikud ja pürjerid jooksid kogu, odad, wilatid, kirmwed ja heinawiglad (hangud) käes, n'agu oleks waenlane nende linna peale tulemas. Maeisandad, nendasamuti uutmoodi sõariistadega ehitud ja pürjermeister nina-meheks ees, ilmusid kaa rahwa hulka. Turu peal seadsid tõit endid roodu, ja nüüd hatati kuuri poole marsšima

ning piirati seda igast küljest sisse, et waenlane mite wälja ei peaseks. Nüüd astus üks südamelik mees teiste hulgast wälja, oda käes ja läks kuuri; kargas aga, näust kahwatu, ruttu jälle wälja, ega saanud tükil aéal sõna suust. Kaks teised katsusid ka oma julgust, aga nendega ei olnud paremat palka ka ühtiget, kui esimesega. Wiimaks astus weel üks suur tugewa kehaga mees ete, kes sõalahingides igapidi oma julgust ja wahwust oli ülesnäitanud ja seeläbi kuulsaks meheks saanud, see ütles: „Ma näen, et teie kõik wa' jäneseputksid olete, kellel sugugi mehe südant rindus pole, jooksete juba palja nägemisest ära; siin peab jo tõesti etewõetud saama — naljatamine võib meile ka wahest kahju tuua, mis siis?“ — Ta lastis enesele raudriide, mööga ja oda tuua ja walmistas ennast siis tapluse wasta. Kõik kiitsid tema julgust, aga olid siiski ühtlase ka mures tema elu pärast. Mõlemad kuuri wärawad tehti pärane lahti, kus wana ööpapake nüüd kõikide filmi paistis, kes ennast selle wahel sees üles suure ristpalgi peale oli istutanud. Sulgemees lastis kartsa tuua ja seadis seda ristpalgi na'ale, et sedamööda waenlase ligi peaseks. Kui mees ülesastuma hakkas, ütlesid teised weel temale, et ta kui mees, pidada ennast julge pidama, ja lubasid temale ka wahwuse palka auusaste äratafuda, kui ta toleda loomale otja teha. Mees oli pea ülewel; ja kui öötull' seda nägi, et mees tema kallale ahwardas tulla ja temal ärapeafemise lootust enam polnud, lest et rahwas hulganis wärawa peal ees oli, keerutas ta filmi, aas fuled kohewile ja tiirwad laiale, lastutas nokka ja karjus hirmsa healega: Uhu, uhu, uhu! — Sorka sisse, sorka sisse!“ kisendasid rahwas alt. „Kes siin seisaks, kus mina praegu seisan“, wastas mees, „ei see tarjuks ühti „tõuta sisse.““ Ta astus weel ühe pulga

ülemale, siis hakkasid mehe püüsid juba püüli jahwatama, katsus kui aga maha sai.

Müüd ei olnud kedagi järel enam, kes veel waenlase wasta wälja oleks läinud. „See metsaline on juba kõige tugewama mehe ärawõitnud ja teda haawanud“, ütlesid nemad — „miks siis meie oma elu veel mängi peale peame panema? Kas mite teist nõuu tema wasta ei peaks leidma?“ Müüd hakati nõuu pidama, milwiisil soledat looma ärahääwitada, et ta mite linnale kahju teha ei saaks. Lüh aega kulus enne ära, kui asjale nõuu leiti. „Minu arwates oleks see kõige parem olewat“, ütles pürjermeister, kes nõuu leidja oli, „et meie linna kulu peal selle kuuri ja kõit mis seal sees on, wilja, õled ja heinad, tema omaniku käest ära eõtame ja teda kahjuta jätame, siis kuuri tüttis selle hirmsa loomaga ärapõletame; nenda ei pruugi siis keegi oma elu pärast enam kahewahel olla. Paremat nõuu 'pole siin enam leida; kui veel wiivitame, wõib lugu pahaks minna, kui kurielajas kuurist wälja tuleb!“ Kõit olid selle nõuuga rahul ja kiitsid pürjermeisteri osawat tartust. Müüd süütadi kuur igast küllest põlema — ja waene ilmasüüta bötkull' sai tuleroaks! — Seda kõit tegi selle aegne rahwa rumalus!

„Üks kahjulik elutas see bötkull' ifa ka on“, ütles peremees, kui külalise jut otsas oli. „Ta sööb jo kanu. Ma olen mitu kord teda oma pööningel kanade juures näinud, ja tapin ka ühe ära, lõin hobuste talli ukse kohta ülesse — olen kuulnud, et see teise inimese kurja sõnade wasta hea peab olema, — mo naabridel on nendafamuti — aga kas see tõsi peaks olema, ei tea ma mitte. Mis sina arwad, wader?“ — „Mis seal arwata?“ wastas külaline, „waid otse wäljaütelda, on see päris rumalus ja tühi ebauske! Kui sa seda usut, et

ta furnut teha võib kedagi aidata — kas see siis mite parem ei oleks, kui ta elawalt so maea ümber lendaks? Määdand raibe ei saa jo iialgi kasu tooma, waid see paha hais, mis õhtu täidab, on inimeste terwilele aina kahjuks. Ja weel: oled sa seda siis tweste leidnud, et öökull' kanu sööb?" — "Seda küll mitte", kostis peremees; "aga räägitakse, et ta peab sööma." — "Noh, räägitakse!" wastas külaline. "Määkida võib palju, aga kas see kõik tõsi, on jälle teine asi. Kui sa seda pole leidnud, et öökull' sull' kanu söönud, siis ei pruugi ka uskuda, mis teised temast ülekohut räägivad. Wõi on ta teistele siis mõne ärasöönud?" — "Pole kuulda olnud!" — "Sellepärast! Määd siis isigi, et see wale on. — Need inimesed, kes öökulli tapwad, teewad omale kahju. Üks wana sõna ütleb: „Kes koera ei sööda, see toidab warast.“ See on: ta muretsseb selle eest, et hiired tema põllu peal kõik elama jääksid ja wiljale hästi kahju teeksid — sest öökullide pea-toit on hiired ja muud kahjutegewad insektid. Sull' peats ika heameel olema, kui mõni neist so hoonete ümber lendab, kus kõige rohkem hiiri on. Ta on pea kasulikum loom, kui kass." — "Kas' nüüd tulla neid wõi jada tükki mo pööningele", ütles peremees, "ei ma neid enam tapa. Ma säen weel õrred üles, et neil parem oleks seal magada. Siitamaale ma ei teadnud seda, mõtlesin, et n'ad kahjutegijad on. Aga nüüd — ma tahan seda ka oma naabride jutustada, et nemadki targemaks saaksid."

Ta tänas külalist selle hea õpetuse eest, ja õhtusöök oli juba laua peale pandud, siis pidi külaline oma täna õhtust juttu lõpetama ja sööma minema. Pärast sööma mindi magama.

VI. Tark mees ja tasane naene.

Laupääw, kui tangu pudru keededi, ütles külaline sööma laual: „Et praegu just mul pudruwaagen nina ees on, tuleb ka üks jut pudrukeetmisest meele, mis is- ennesest kaunis kentsakas kuulda, ja kui te' seda soowite, siis ma räägin pärast?“ — „Küll' ikka, wader, heamee- lega“, ütles peremees. „Noh, hea küll“, ütles külaline. „Aga see jut saab wissiste naestele rõõmu tegema, nenda et n'ad mind selle eest tänawad.“

Kui külaline ja pererahwas sõnnud olid ja toit laua pealt äraforistud, pani külaline suitsu suhu ja hakkas juttu westma. — Sut oli nenda:

Ühe targa mehel — mite küll seda, et ta ka tõeste tark oli, waid ta isi pidas ennast targaks ja kiitles tihti: „Minu wasta ei saa keegi!“ — oli see hea õ'n'n juhtunud, et ta ühe mõistliku ja tasase kombatega abt- kaasa saanud. Nemad elasid kehwal wiisil ühest pääwast teise; lapši neil ei olnud antud; üks lehm, see oli nende ainuke rikkam warandus maeas.

Ühel hommitul, kui n'ad pruukostiks kartuhwolid ja silku sõid, seisis mees sügawa mõttele sees laua ääres, ei laususunud musta ega walget. Kui naene seda tähele panni, küsis ta lahke näuga: „Mehele, mis sul wiga on, et nii wait ja kurwa moodi oled? Kas so pea wa- lutab wõi?“ — „Pea küll mitte, aga mo süda walutab kui selle peale mõtlen, et mõni asi wäga rumalaste säedut Maa peale!“

„Mis asi see siis sinu armates rumalaste säedut on?“ küsis naene. „Kas sa sest isi aru ei saa?“ wastas

mees küsides: „Vaata eks kõik rasked tööd ja talitused wälja peal ja metsas, 'pole meie õlade peal ja kerged tühjad toimetused maeas ja õuue peal, teie päralt? Kas see 'pole siis ülekohtu jäebut? Sellega 'pole mina koguniste rahul!”

„Mehehe!” ütles naene, „ära pahanda ennast selle üle ühtige, seda on Looja juba algmisest nenda seadinud, sellepärast et naene nõdrem on; siis peab see jo iffa hea olema, mis Looja oma targa nõuu järele seadinud!”

„Mis tühja see hea siis on! Seda on aga laisad naesed isi omaist peast nenda wäljamõtelnud, et neil alati lahke põli peaks olema ja meil meestel ühtepuhku raste! Sellega ma küll rahul ei ole! — Mine warsti naabri juure ja palu tema käest hobust; ta lubas mati täie kartuhwilde eest ühe sõogiwahe peale anda. Künna sina kõrs üles, mina teen kodus lõunat walmis!”

„Kas see uus mood üksti tänaseks pääwaks on, wõi jääb see homme j. n. e. weel?” küsis naene lahke naeruga. „Senni kui mina mees ja sina naene oled!” wastas mees walju sõnadega. Naene naeris ja läts naabri käest hobust paluma, hakkas kõrt kündma, iffa üts wagu ülesse- ja teine alla-poole.

Mees kodus, tõmbas piipu ja ütles isieneses: „Ei tea, mis lõuuneks teeta? Kas teedan odra- wõi riis- tangu pudru?” — Ei saanud tükil ael mõttega korra peale. Wiimaks ütles ta: „Olgu siis ometi esimesel uue elu korra pääwal riisipudru, homme teedan jälle odra tangudest. Mis kunst see siis õige on, paksu pudru teeta, seda mõistab iga laps. Aga kui ta lõuna kodu tuleb ja kenna walge riisipudru laua peal näeb suitswad, waat', siis on mul auu tema ees, siis ta tunneb, et ma ta tõeste tark olen!”

Nüüd läts ta kõõti ja hakkas seal talitama, kus juures tal piip tihti ära kustus, wandus siis natuke ja ja pani uueste tuld jälle peale.

Suba pada pestud, tuli põleb, riisitangud keewad ja mees liigutab kulbiga ümber — just kui perenaene isi.

Korraga ammub lehm lautas. Mees ütleb: „Kannata — sull' pole wiist enam nina ees kõrsti. Ma pean enne weel wet juure tooma, muidu saab wäga paks!“ Läts kaewust tooma, kallab siis natukest üle pange sõrwa patta — aga kogemata palju, ligi pool pange! — Pada täis, jookseb üle — tuli kustunud — piip kaa! — Kõik raiskus! —

Mees wandus, lehm ammus.

„Kannata, tige loom! Mis sul on, et sa ei wõi oodata? Mina isigi kimpus selle pagana pudruga! — Sina mürat weel seal — teed mo südame enam täis! Tüütes loom!“

Mees kallab poole wet paeast wälja ja riisitangu läts ta heaste tõrre sisse. Pani paca jälle tulele ja tegi tule uueste üles; tõi külmaist lambriist toop rõõska piima pudrule peale — koke teine nägu.

Lehm lautas ammus jälle, nii iheledaste ja hale-daste, et peab sõõmata seisma, ei tule perenaest ühtige oma loomalest talitama. Ei tea, kas ära sumnut wõi?!

Tart mees eht osaw kofk jättis pudrupaea tulele, wedas lehma löa otsas laudast wälja maea taha. Maea oli nenda liiwa mäe külge ehitud, et sealt loom ka häda pärast üles wõis saada. Mees tõmbas ja hüüdis: „Astu, Bunik! — itka weel, — weel natuke ülemale! Kas 'pole siit hea küllalt wõtta? Paks rohi wana hal-litand õlekatus peal. Söö nüüd oma tere täis ja jäta mind rahule oma müramisega! Sa tead jo et ma seda ei sall! Mull' on amet nüüd kõõtis!“

pärast röösta koort peale, et üles ei paistaks, wiis siis teda modisse magama.

(Oleks küll parem Tiku Siimu käest natuke wärsket wõid wõinud laenata, kes Tahma kõrtsimehe laubilt ühe naela oli ärawarastanud.)

Senni kui mees magas, teetis naene uueste lõuna-
roa walmis, talitas siis lehma, wiis hobuse naabrile
jälle kätte ja ei rääkinud mehe häbist kellegile sõnakest.

Seft pääwast saadit läks asi jälle wanawiisi edasi,
nenda kui see algmisest seadut on. — „Mees on isi
pärast oma lugu wälja rääkinud“, ütles küllaline lõpetes,
„ja nenda on see jut siis laiale lagunud, kunni ka minu
kõrnu ulatand, ja mina seda nüüd weel laiemale lautan,
mõne ninatarga mehele õpetusets, kes ennast küll targa
arwab, aga ometige tark ei ole.“

„Waat, see oli kena jut!“ hüüdis perenaene kassa
laskutades. „Paras, meestele, et neist kaa wahel santust
räägitakse! Ikka naestel wiga, ei mõista ega wiisi kedagi
teha! Kuuled nüüd, Mihlel!“ ütles ta oma mehe poole
pöördes; — „sina nurised kaa wahel minuga, et ma ei
pea wiisima teha, magada muidu kodus! Wahetame ka
ametit ära — mina mõistan kunda, külida, äästadada ja
puid rajuda küllalt. Olen ennegi tüdrutu põlwes seda
teinud, ja wõin ka praegu weel teha. Mis sa arwad,
kas teeme n'a wõi? — saame näha siis, kes oma töö
paremine ära teeb, kas sina wõi mina?“ — „Mine
ikka!“ mürises peremees ja pani mutsu perenaesele küü-
narnukaga külje pihta. „Miksal ma sinuga nurisenud
olen? Kui ma mõnikord natuke räägin, ega see siis
weel nurisemine pole. Kas ma sind küllalt ei armasta
ja hoia?“ Olende sõnadega hakkas ta perenaese kaela
ümbert kinni ja andis suud.

„Noh, ega sa seda jo pahaks ei pane?“ ütles pere-
naene lasteste oma mehe otsa waadates; — „ma ütlesin
muidu nalja pärast. Ma tean, et sa mind muidugi
armastad. Kui kõik mehed nenda head oleksid, kui minu
Mihtel“, ütles ta külalisse wasta, „siis ma soowiks, et
tüdrukud puhas mehele saaksid.“ — „Kui kõik naesed
nenda wirgad ja tasased oleksid, kui minu Liisu“, ütles
peremees, „siis ma soowiks, et kõik poisid naesemehiks
saaksid. Sind kõige pealt, wader!“ ütles ta külalisele.
„Ole aga etewaatlit, küllap siis ehk õnn juhtub ka.“
Külaline õhtas ja lõi silmad maha, aga teised puhkesid
naerma: „Mis sa õhtad, w'a wader?“ ütles peremees
jälle. „Ega sa siis praegu veel nende tüüsis pole?
Sa oled jo alles priimees, wõid walitseda misugest tahte.
Ole ka julge, hulgast leiab häid küllalt.“ Külaline ei
lanusunud midagi, seisis wait, mõttele sees. Wiimaks
ütles ta: „Olgu see siis riikas wõi waene, ülemast wõi
alamast soust, sest ma ei küsi, kui ta aga mo meelepärast
on ja mind südamest armastab, mite mo karwu ei hakka
— nagu mõned oma meestel — siis näeks ma, et iga-
pääw juba naesemees oleksin. Aga . . . olgu peale
seks korra.“

Sellega oli külalise tänane jut lõpetud.

VII. Suur eksidus ja suur hirm.

Pühapääwal pärast lõunat tulid palju külarahwast
tõtu, külalise juttu kuulama, siis rääkis külaline neile
seda, mis nenda alustab:

Benemaa keiseriina Kattariina II. walitsuse ael

sündis üks kentsatas asi, mis tül esmalt juutsed peas püsti aeab, aga pärast naeru peale toob.

Üks rikas Inglismaa mees, nimega Sunderland, kes teisri proua raha üle oli, ja kessel suured mõisad ja piirid Benemaal olid; teisri proua pidas temast palju lugu, sest et ta õiglane ja truu mees oli.

Ühel hommitul astus tema teener tupa ja andis teada, et kaardivägi tema maea ümberpiiramas olla ja ülem politseimeister temaga rääkida tahta.

See politseimeister, nimega Belieu, astus kohkunud ja kahwatand näuga tupa ja hakkas temaga rääkima: „Armas Sunderland! omaks suureks turvastuseks olen ma oma suure ja väga auustud teisri proua käest kästu saanud, mis wiibimata niisuke pean täitma, ja selle kangus mind ennast hirmsaste ära kohutab, ja ma ei tea mitte, mis läbi Teie korraga teisri proua wiha alla olete sattunud!“

„Kas mina?“ küsis Inglismees. „Mina ei tea temale midagi süüdi teinud olevat. — Noh, mis käst see siis on, auus härra?“ — „Mul puudub veel julgust, Teile seda välja ütelda“, kostis politsei ülem.

„Kas ma olen ehk suure teisri proua ees alwaks wõi uskmataks saanud?“ küsis Englane.

„Kui see oleks“, ütles politsei ülem, „siis ei näaks Teie mind mite nii kohkunud näuga olevat, sest truuuse lootus wõiks ehk jälle tagasi tulla, ja kui mitte, siis ehk wõiksite teie ameti peale säedut saada.“

„Wõi pean ma ehk oma sündimise maale tagasi minema?“ küsis jälle Englane. — „Sellest poleks suurt wiga; selle waraga mis Teil on, wõite igalpool hästi elada“, wastas politseimeister.

„Eht tahetaks mind wangi panna?“ küsis jälle Inglise. — „Sealt võite ükstord jälle lahti saada“, vastas politsei ülem.

„Armas Jumal!“ hüüdis Sunderland hirmuga, „eht on mind wast surma kohtu alla mõistetud?“

„See trahw on küll hirmus“, vastas politsei ülem; „aga mõnikord peaseb ka ära seft.“

„Koh“, ütles Inglisemees — „kui mo elu siis nii suure häda sisse sattunud! — kas see armastud ja auustud keisri proua, kes alles kahe päewa eest nii lahke minu wasta oli ja minuga palju head rääkis, nüüd korraga ma ei taha seda mitte uskuda, et see nii on. Ma palun teid, ütelge siis ometige wälja, mis Teil teha on? Sest surm ei ole jo mitte nii hirmus, kui see kahewahel olef, kus sees ma praegu olen.“

„Koh!“ kogeldas politsei ülem haleda healega. — „Meie suur suur keisri proua on mulle käsku annud, et ma Teie naha pean õlgedega täis toppima, et nahl siis ilusam saada!“

„Minu nahka õlgedega täis toppima?“ hüüdis Sunderland, terawaste politseimeistre otsa waatades. —

„Olete Teie wõi on keisri proua jansiks läinud? sest muidu poleks ta niisugust käsku annud — wõi olete Teie seda sandiste kuulnud?“

„Ja mo armas sõber!“ kostis politsei ülem ägeda healega, — „ma jään selle käsu peale efiotsja küll seisma ja tahtsin wasta paluda; aga see suur proua sai kohe kurjaks ja sundis mind walju sõnaga, seda täitma. Seal ei aitnud siis üksti wastapalumine enam, muidu oleks minu oma käsi pahaste pidant kääima!“

Kui nüüd Inglise küll oli hädastanud ja palunud, et ta ometige nii palju aega weel saaks, kui ta omad asjad ära viendaks, siis lubas politsei ülem ühe weerand

tunni, ja läks isi krahwi Bruuke juure, seda asja talit-
sema, mis teda täna teha tästud.

Krahw pidas politseimeistert nõbrameelega, ja tästis
teda enese järele tulla, ning nenda läksid nemad teisri
proua juure, seda asja järele kuulama.

Kui Kattariina seda kuulis, ehmatas ta väga ära
ja hüüdis suure healega: „Sa igawene taewas ja maa,
mis hirmus see on! Politseimeister on tõeste hulluks
läinud! Ruttake krahw, ruttake ja tehke mo waeše Inglis-
mehe jüda jälle röömsaks, kes praegu surma suus seisab!“

Krahw läks ja tuli warsti jälle tagasi, ja pani väga
imeks, kui nägi, et teisri proua suure healega naeris ja
ütles: „Praegu tuleb mo meele, mis läbi see suur
eksidus tulnud. Minul oli juba mitu aastad üks koer,
teda ma Inglismaalt kingituseks sain ja kellele selle In-
glismehes nime Sunderland panin. Seesama suri ära,
ja andsin siis politseimeistrelle tästu, et ta tema naha
mahawõtta lases ja õlgedega täistoppida. Ja see on
siis seda eksidusi teinud, et koeral ja inimesel üks ja see-
sama nimi oli.“

Kui külalise jut otjas oli, hakkasid kõik täiest suust
politseimeistre eksiduse üle naerma, et inimese naha,
õlgedega täis tahtnud toppida, ja teisel sellepärast nii
suurt surma hirmu teinud.

„Wõi meie päiwil enam eksidusi 'pole?' ütles küla-
line. „Mõne pääwa eest alles räägiti, et raamatu trük-
kija Borm olla ärasurnud, ja elab praegu alles. —
— Tema sell', kes kaua aega teda teenis, 30, enam
ehk vähem aastaid, seda ma selgeste õige ei tea, seal
ümber ita on, on oma pittalise haiguse järele siit ilmast
äräläinud. Ja seda sünnib jo sagedaste, et itka hoopis
teistwiisi mõeldakse ja räägitakse, kuidas asja põhi on.“

VIII. Naljaka külalise viimne jut ja Sumalagajätmine.

Esmaspääw hommitu, kui pruutost oli ärasöödud, hakkas „Naljakas külaline“ riidid selga aeama, ja ütles: „Nüüd, armsad sõbrad! pean teitest jälle lahkuma! Olen juba muidugi kaua teile waewaks olnud, teile kulu teinud.“ — „Ei, ei, küla onu!“ karjusid lapsed ja hakkasid külalise riietesse kinni. „Sää weel sija! Räägi weel meile juttusi; miks sa nii ruttu äralähab? Ega jutud weel otsas pole; — meie teame, et sul neid weel küllalt on.“ — Mendasama ütlesid ka wanemad ja palusid külalist weel nende juure jääda. Aga külaline ütles, et tal mitte võimalik kauemaks jääda ei olla; tal olla ka weel muid talituusi, teistes kohtades toimentada, seepärast aeg ei lubada seda.

„Sää siis ometi lõunaks weel sija ja räägi üks jut weel“, palus peremees. — „Minugi pärast siis, sünd’ku teie tahtmine!“ ütles külaline ja istus laua ääre pingi peale; peremees lükkas temale õllekannu ete. Külaline rüüpas lonksu ja ütles: „See jut, mis ma nüüd rääkida tahan, ei ole mite naljakas, waid üks tõeline jut, kus naerda ei saa.“ Ja see jut, mis külaline rääkis, oli nenda:

Selge päike toob furjaten walge ete.

Üks rätsepa sell’ reisis oma ameti töö pärast ilma-mööda ümber ja otsis tööd, aga kusagilt ei juhtunud ta

parajat kohta leidma. Häda oli mehel juba nii suur, et mite pooltkopikut enam taskus polnud, kelle eest suutaie leiba oleks võinud oma tühja kõhule lunastada.

Selsamal korral juhtus üks Juut temale vastu tulema. Rätsep mõtles: „Sell mehel võib wist palju raha ligi olla!“ Likkas omg hea jüdametunnistuse kõrwale, kargas äkitselt waele Iisraelimehe peale ja karjus: „Anna raha süia, ehk muidu lõõn sind furnuks!“ Äraehmatand, palus Juut: „Oh, ärge tapke mind mitte ära! — Mo naene, lapsed! — Jätke mind weel elama! Mul pole enam raha taskus, kui kahetksa kopikut!“ Rätsep karjus: „See on wale! Sul on raha küllalt — anna aga süia, et ma sind nagu koera maha ei löö!“ Juut palus jälle wasta, et t'al enam pole, kui nii palju, mis ta juba ütelnud. Aga rätsep ei uskunud seda, lõi teda sennikaua kepiga, kunni surm ligi oli. Oma wiim'se hingetõmbusel ütles Juut weel: „Kül ütstord päike seda walge ete toob!“ ja heitis hinge. Rätsep scris nüüd tema taskud kõik läbi, aga ei leidnud rohkem ühti, kui Juut oli ütlenud. Wandudes wedas ta tema furnut koha kõrwale, ühe pöösa taha ja läks oma teed. Kui ta hulga maad juba oli ärareisinud, tuli tema wiimaks ühte linna ja sai koge meistre juures tööd. Meistrel oli üks ilus, wiisipäraline tütar, keda ta armastama hakkas ja see ka teda, et n'ad wiimaks pulmad ärapidasid ja siis head ja õnneliku abielu elasid.

Mõne aastade pärast, kui neil juba kaks last olid, surid wanad ära, ja noorpaar pidas nüüd üksi maea.

Ühel hommikul, kui rätsep oma töölaua peal afna ääres istus ja õmbleb, tõi tema emand t'alle kohwi; kui ta seda alustasji peale wälja oli kallanud ja praegu jooma tahtis hakata, paistis selge päike kohwi peale, ja

tema wasta tiired tantššid seina peal edasi tagasi, tringle moodi. Kui rätsep seda tähele panni, ütles ta: „Ja, tahaks heameelega küll walge ete tuua, ei saa aga mitte!“ Tema emand kuulis seda, küsis: „Mis asja ei saa, ja kes ei saa? Mis see on, mis sa räägid? Mis see tähendab?“ Rätsep wastas: „Seda ma ei tohi sulle mitte ütelda!“ Naene jälle: „Kui sa mind wähegi armastad, siis ära pea seda minu eest salaja“, ega annud mehel enne rahu, kunni pidi temale ülesrääkima. — „Nüüd“, ütles rätsep, kui ta oli ärarääkinud, „oleks päike seda küll heameelega praegu tahtnud walge ete tuua, aga ei saanud ometige.“ Ta finnitask naest kõwaste, seda mitte kellelegile rääkida, muidu saaks teda kohtu ete wiitud ja arahutatud. Naene lubas juu pidada. (?)

Kui rätsep jälle oma töö juure istus, läks naene ühe oma usutawa waderi juure ja rääkis temale seda lugu, finnitask siis kaa kõwaste, mitte teistele seda ilmutada; — aga enne, kui kolm päewa möödas olid, teadis juba kõik linn seda. Nüüd sai rätsep kohtu ete wiitud ja surmale mõistetud. — Waata, päike tõi ometige tema kurjatöö walge ete.

Lõunaroog oli juba laua peale pandud, pererahwas ja külaline läksid sööma.

Pärast sööma pani külaline ennakst uueste riidisse ja pauna selga, wöttis kübara ja kapi, ütles: „Nüüd on tõsine lahumine! Ma loodan, et ma teid jälle waatama tulen ja uusi juttusi ligi toon, kui elu ja termist on. — Täna siis teid nüüd, et mind lahkestele olete wastawõtnud ja auusaste ülespidanud. Soowin head termist, kunni jälle üksteist näha saame! — Suur malaga!“

Haljatas külaline läks, ja lapsed läksid teda saatma, künni mäe juure, seal andsid igaüks veel temale suud ja lahkusid siis ära.

Pererahvas rääkisid veel kaua teda järele ja seletasid ühte ja teist tema jutudest.

Stallplatz für eine Kiste in der Kasse des
Kassenschatz, der auch gegen die Kasse
in der Kasse des Kassenschatz
Kassenschatz des Kassenschatz
Kassenschatz des Kassenschatz

Sind 12 kopiert h.
